

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA**

Biudžetinė įstaiga, A. Vivulskio g. 11, LT-03610 Vilnius, tel. (8 5) 266 8176, (8 5) 266 8169, faks. (8 5) 266 4209, el. p. post@socmin.lt, <http://www.socmin.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 1886 03515

Lietuvos Respublikos Seimo peticijų
komisijai

Nr.

DĖL PATIKSLINTOJE PETICIJOJE PATEIKTŲ SIŪLYMŲ

Išnagrinėję pareiškėjo D. Japkevičiaus patikslintoje peticijoje pateiktus siūlymus, pagal kompetenciją teikiame informaciją dėl siūlymų tikslinti ligos išmokų ir elektroninių nedarbingumo pažymėjimų išdavimo tvarką. Pažymime, kad nuomonė dėl Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymo buvo pateikta Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2025 m. birželio 30 d. raštu Nr. SD-2368 (24.1 E-56).

Ligos išmokos skyrimo ir mokėjimo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas ir Ligos ir motinystės socialinio draudimo išmokų nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“. Elektroninių nedarbingumo pažymėjimų išdavimo taisyklės įteisintos Elektroninių nedarbingumo pažymėjimų bei elektroninių nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimų išdavimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. V-533/A1-189 „Dėl Teisės aktų, susijusių su elektroniniais nedarbingumo pažymėjimais bei elektroniniais nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimais, patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės).

Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nustatyti atvejai, kada skiriamos ligos išmokos turintiems teisę jas gauti asmenims. Pvz., apdraustiesiems asmenims, **tapusiems laikinai nedarbingiems dėl ligos arba traumos ir dėl to praradusiems darbo pajamų**, sergantiems šeimos nariams slaugyti, apdraustiesiems asmenims, tapusiems laikinai nedarbingiems dėl audinių, ląstelių ar organų paėmimo transplantacijai donorystės tikslu ir kt.

Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 8 straipsnyje įteisintos sąlygos ligos išmokai gauti. Nustatyta, kad teisę gauti ligos išmoką minėto įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nurodytais atvejais turi asmenys, jeigu jie yra apdrausti ligos socialiniu draudimu, tampa laikinai

nedarbingi ir dėl to praranda darbo pajamų bei turi reikalaujamą ligos socialinio draudimo stažą. Pagrindas skirti ligos išmoką yra nedarbingumo pažymėjimas, išduotas pagal Taisyklės (Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 8 straipsnio 7 dalis). Vadovaujantis Taisyklėmis, elektroninis nedarbingumo pažymėjimas išduodamas laikinai nedarbingu pripažintam asmeniui.

Vertinant Peticijoje pateiktus siūlymus keisti Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme nustatytą ligos išmokų mokėjimo tvarką bei Taisyklėse nustatytą elektroninių nedarbingumo pažymėjimų išdavimo tvarką, pažymėtina, kad psichiatrinį gydymo paslaugų teikimas asmenims, kurie kreipiasi dėl ligos, ir teismo psichiatrijos ekspertizės atlikimas (esant pagrįstam įtarimui dėl baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką galimai padariusio asmens psichikos būklės) bei priverčiamųjų medicinos priemonių taikymas (asmenims, padariusiems nusikalstamas veikas ir pripažintiems nepakaltinamais ar ribotai pakaltinamais) skiriasi iš esmės dėl asmens statuso, priežasties, kodėl teikiamos vienokios ar kitokios paslaugos, valios išreiškimo bei teisių ir laisvių ribojimų.

1. Tais atvejais, kai **asmuo** yra pripažįstamas laikinai nedarbingu dėl psichikos sveikatos sutrikimo (**dėl ligos**), gydytojas asmeniui gydantis specializuotose psichikos sveikatos priežiūros įstaigose turi teisę išduoti nedarbingumo pažymėjimą, kurio pagrindu gali būti skiriama ligos išmoka (jei asmuo atitinka visas Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas).

2. Į Valstybinės teismo psichiatrijos tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos Utenos ekspertinį skyrių (toliau – Utenos ekspertinis skyrius) vadovaujantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse (toliau – BPK) 141 straipsnio 1 dalimi asmuo siunčiamas ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo nutartimi, jeigu tiriant ar nagrinėjant baudžiamąją bylą prireikia **įtariamajam** daryti **stacionarinę teismo psichiatrijos ekspertizę**, t. y. kilus pagrįstam įtarimui dėl baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką galimai padariusio asmens psichikos būklės.

Vadovaujantis Valstybinės teismo psichiatrijos tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos ekspertinių padalinių darbo reglamentu, patvirtintu Valstybinės teismo psichiatrijos tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos direktoriaus 2014 m. spalio 6 d. įsakymu (2024 m. rugsėjo 25 d. įsakymo Nr. 12P-30 redakcija)¹, visas stacionarines teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizes baudžiamosiose bylose suimtiems ir nesuimtiems asmenims atlieka Utenos ekspertinis skyrius. Be stacionariųjų teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių baudžiamosiose bylose atlikimo, Utenos ekspertinis skyrius taip pat atlieka visas stacionarines teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizes civilinėse bylose, ambulatorines teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizes baudžiamosiose, administracinėse, civilinėse bylose, pomirtines teismo psichiatrijos ekspertizes, specialisto konsultacijas ir ambulatorines teismo

¹ [Ekspertinių padalinių darbo reglamentas - VALSTYBINĖ TEISMO PSICHIATRIJOS TARNYBA PRIE SAM](#)

psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizes suimtiems asmenims, konvojuojamiems į teismo psichiatrijos skyrių, taip pat teikia specialisto išvadas ir konsultacijas teismo psichiatrijos, teismo psichologijos klausimais. Taigi Utenos ekspertinis skyrius atlieka tik teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizes, o gydymo paslaugų neteikia.

Atkreiptinas dėmesys, kad, vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 26 straipsnio 1 dalimi, laikinojo asmens nedarbingumo ekspertizę, t. y. laikinojo nedarbingumo vertinimą, kuris yra pagrindas įvertinti, ar asmeniui išduotinas nedarbingumo pažymėjimas, atlieka sveikatos priežiūros įstaigos gydytojai, gydytojų konsultacinė komisija, bendrosios praktikos slaugytojai, išplėstinės praktikos slaugytojai arba akušeriai. Taisyklių 6 punkte taip pat nustatyta, kad elektroninius pažymėjimus gali išduoti tik asmens sveikatos priežiūros įstaigų, sudariusių sutartis dėl teisės išduoti elektroninius pažymėjimus su Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniais skyriais, asmenis gydantys gydytojai, gydytojų konsultacinės komisijos pirmininkas ar slaugytojai (bendrosios arba išplėstinės praktikos) bei akušeriai. Nedarbingumo pažymėjimas išduodamas gydytojui nustačius, kad asmuo negali dirbti dėl medicininės priežasties (ligos ar traumos, nelaimingo atsitikimo ir pan.). Kitaip tariant nedarbingumo pažymėjimas yra skirtas apsaugoti darbuotoją, kai jis yra gydomas ir laikinai negali dirbti **dėl ligos**. Jei liga tęsiasi ilgai ir panaudotos visos galimos medicininės priemonės, asmuo siunčiamas dalyvumo lygiui nustatyti į Asmens su negalia teisių apsaugos agentūrą prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Tuo tarpu asmenys, įtariami padarę Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – BK) numatytą nusikalstamą veiką, vadovaujantis BPK nustatyta tvarka **ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo nutartimi** psichiatrinei ekspertizei atlikti nukreipiami **priverstinai**, tuo pačiu atitinkamai **apribojant jų teisę dirbti ar vykdyti savarankišką veiklą** dėl jiems taikomų apribojimų galimai įvykdžius nusikalstamą veiką. Įtariamojo asmens siuntimas į Utenos ekspertinį skyrių atlikti teismo psichiatrijos ekspertizę yra baudžiamajame procese naudojama procesinė prievartos priemonė², kurios tikslas – psichikos būklės nusikalstamos veikos padarymo metu įvertinimas.

Taigi, atsižvelgiant į tai, kad teismo psichiatrijos ekspertizės atlikimas yra priverstinė teisinė priemonė, tai yra viena iš nusikalstamos veikos įrodinėjimo priemonių, jos atlikimo negalima laikyti gydymu. Tad laikotarpis, kuriuo asmeniui atliekama teismo psichiatrijos ekspertizė, negali būti laikomas ir laikinuoju nedarbingumu. Atsižvelgiant į tai, kad teismo psichiatrijos ekspertizės atlikimo laikotarpiu asmuo nėra laikomas laikinai nedarbingu, nedarbingumo pažymėjimai, pateisinantys asmens neatvykimą į darbą ir esantys pagrindu skirti ligos išmoką, laikotarpiu, kai atliekama teismo psichiatrijos ekspertizė, negali būti išduodami.

² BPK XII skyrius.

Pažymėtina, kad ekspertizės atlikimo Utenos ekspertiniame skyriuje laikotarpis patvirtinamas pažyma, kuri, asmeniui prašant, išduodama asmeniui išvykstant. Ši pažyma gali būti teikiama visoms institucijoms, kurioms tai aktualu (pvz., dėl veiklos nevykdymo, nebuvimo darbe pateisinimui ar pan.).

3. Kalbant apie BK 98 straipsnyje numatytas priverčiamąsias medicinos priemones (pvz., stacionarinį stebėjimą bendro, sustiprinto ar griežto stebėjimo sąlygomis specializuotose psichikos sveikatos priežiūros įstaigose (VšĮ Rokiškio psichiatrijos ligoninėje), paminėtina tai, kad šios priverčiamosios medicinos priemonės yra taikomos asmenims, **teismo pripažintiems nepakaltinamais ar ribotai pakaltinamais**, taip pat asmenims, kuriems po nusikalstamos veikos padarymo ar bausmės paskyrimo sutriko psichika ir dėl to jie negali suvokti savo veiksmų esmės ar jų valdyti. Šias priverčiamąsias medicinos priemones gali taikyti tik teismas, t. y. asmenys, padarę nusikalstamą veiką ir pripažinti nepakaltinamais, vadovaujantis BPK nustatyta tvarka **teismo nutartimi taikyti priverčiamąsias medicininio pobūdžio priemones specializuotame skyriuje** (VšĮ Rokiškio psichiatrijos ligoninėje) nukreipiami **priverstinai**. Priverčiamųjų medicinos priemonių taikymas nėra bausmė, tai gydymo bei valstybės prievartos priemonių derinys. Šių priemonių taikymo tikslas – gydyti įstatymo uždraustą veiką padariusį asmenį gydymo metu jį prižiūrint ar izoliuojant nuo visuomenės psichiatrijos įstaigose ir tuo siekiant apsaugoti tiek visuomenę nuo galimų pavojingų tokio asmens veikų, tiek uždraustą veiką padariusį asmenį nuo jam pačiam gresiančių pavojų. Taigi priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo negalima laikyti laikinuoju nedarbingumu, tai yra valstybės prievartos priemonė, kuria siekiama užtikrinti ne tik tokio asmens teises, bet ir nukentėjusiojo interesus bei visuomenės saugumą.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad teismui pripažinus asmenį nepakaltinamu ar ribotai pakaltinamu ir pradėjus taikyti priverčiamąsias medicinos priemones (stacionarinį stebėjimą bendro, sustiprinto ar griežto stebėjimo sąlygomis specializuotose psichikos sveikatos priežiūros įstaigose), **asmens darbo santykiai ar savarankiška veikla negali tęstis**, nes asmuo faktiškai dėl izoliacijos ir priverčiamųjų medicinos priemonių taikymo negali atlikti darbo funkcijų. Šiuo atveju paminėtinas Lietuvos Respublikos darbo kodekse (toliau – DK) nustatytas teisinis reguliavimas. Vadovaujantis DK 60 straipsnio 1 dalies 7 punktu, darbo sutartis privalo būti nutraukta be įspėjimo, kai darbo sutartis prieštarauja įstatymams ir šių prieštaravimų negalima pašalinti, o darbuotojas nesutinka arba negali būti perkeltas į kitą toje darbovietėje esančią laisvą darbo vietą (t. y. darbuotoju negali būti nepakaltinamas asmuo). Darbdavys, gavęs minėto straipsnio 1 dalyje nurodytą priežastį patvirtinantį dokumentą ar kitaip apie ją sužinojęs, privalo ne vėliau kaip per penkias darbo dienas nuo dokumento gavimo ar sužinojimo dienos nutraukti darbo sutartį (DK 60 straipsnio 2 dalis). Atitinkamai, jei asmuo iki teismo nutarties taikyti priverčiamąsias medicinos priemones dirbo ne pagal darbo sutartį (jam DK nėra taikomas), o vykdė veiklą savarankiškai,

asmuo, teismui pripažinus jį nepakaltinamu ar ribotai pakaltinamu ir paskyrus priverčiamąsias medicinos priemones, atsižvelgiant į tai, kad jis negali vykdyti veiklos, kol jam taikomas stacionarinis stebėjimas bendro, sustiprinto ar griežto stebėjimo sąlygomis specializuotose psichikos sveikatos priežiūros įstaigose, tokią veiklą turėtų nutraukti.

Tad teismui pripažinus asmenį nepakaltinamu ar ribotai pakaltinamu ir paskyrus priverčiamąsias medicinos priemones ir šiuo pagrindu atleidus asmenį iš darbo ar asmeniui nutraukus savarankišką veiklą (asmenys tampa neapdraustais ligos socialiniu draudimu), ligos išmokos tokiems asmenims negali būti mokamos, nes jie neatitinka sąlygų ligos išmokai gauti. Jei asmenys nelaikomi apdraustaisiais ligos socialiniu draudimu, atitinkamai jiems neturi būti išduodami ir nedarbingumo pažymėjimai, pateisiantys asmens neatvykimą į darbą ir esantys pagrindu skirti ligos išmoką, laikotarpiu, kai asmeniui, teismo pripažintam nepakaltinamu ar ribotai pakaltinamu, yra taikomos priverčiamosios medicinos priemonės.

Atkreiptinas dėmesys, kad tiek asmenys, kuriems Utenos ekspertiniame skyriuje atliekama teismo psichiatrijos ekspertizė, tiek asmenys, kuriuos teismas pripažįsta nepakaltinamais dėl padarytos nusikalstamos veikos ir kuriems yra paskiriamos priverčiamosios medicinos priemonės (pvz., priverstinis gydymas VšĮ Rokiškio psichiatrijos ligoninėje), yra išlaikomi valstybės lėšomis. Vadinasi jų gydymo, priežiūros, apgyvendinimo ir kiti būtini kaštai yra dengiami iš valstybės biudžeto.

Taip pat paminėtinas ir teisinis reguliavimas dėl asmenų, kurie verčiasi individualia veikla turėdami verslo liudijimą, teisės gauti ligos išmoką. Kaip minėta aukščiau, teisę gauti ligos išmoką Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nurodytais atvejais turi asmenys, jeigu jie yra apdrausti ligos socialiniu draudimu, tampa laikinai nedarbingi ir dėl to praranda darbo pajamų bei turi reikalaujamą ligos socialinio draudimo stažą. Atkreiptinas dėmesys, kad, vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalimi, asmenys, kurie verčiasi individualia veikla turėdami verslo liudijimą, draudžiami tik pensijų socialiniu draudimu. Tad, atsižvelgiant į tai, kad asmenys, kurie verčiasi individualia veikla turėdami verslo liudijimą, nėra draudžiami ligos socialiniu draudimu, ligos išmokos jie neturi teisės gauti iš viso (jei nėra draudžiami ligos socialiniu draudimu kitu pagrindu).

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, nepritariame D. Japkevičiaus siūlymui keisti Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme nustatytą ligos išmokų mokėjimo tvarką bei Taisyklėse nustatytą elektroninių nedarbingumo pažymėjimų išdavimo tvarką.

Vilma Pěčě, tel. +370 658 60 623, el. p. Vilma.Pece@socmin.lt

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija 188603515, A. Vivulskio g. 11, 03162 Vilnius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL PATIKSLINTOJE PETICIJOJE PATEIKTŲ SIŪLYMŲ
Dokumento registracijos data ir numeris	2025-10-14 Nr. SD-3697 (23.1 E-55)
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Aušra Putk, Viceministras
Sertifikatas išduotas	AUŠRA PUTK LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2025-10-14 08:09:59 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2025-10-14 08:10:14 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2022-03-02 16:28:13 – 2027-03-01 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA-2, VI Registru Centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "DBSIS, Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, į.k.188774822 LT", sertifikatas galioja nuo 2025-05-16 11:31:08 iki 2028-05-15 11:31:08
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	–
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	DBSIS, versija 3.5.85.4
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2025-10-14 08:20:17)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2025-10-14 08:20:18 DBSIS